

Sygn. akt V U 1080/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2017 r.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Regina Stępień

Protokolant: star. sekr. sądowy Ewelina Trzeciak

po rozpoznaniu w dniu 1 marca 2017 r. w Legnicy

sprawy z wniosku D. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek odwołania D. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

z dnia 7 października 2016 r.

znak (...)

I. **zmienia decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 7 października 2016 r. znak (...) w ten sposób, iż ustala że wnioskodawca D. K. nie ma obowiązku zwrotu świadczeń za wrzesień 2014 roku, styczeń 2015 roku, wrzesień 2015 roku, październik 2015 roku,**

II. **w pozostałym zakresie odwołanie oddala.**

Sygn. akt V U 1080/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 października 2016 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. zobowiązał wnioskodawcę D. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 września 2014 r. do 30 września 2014 r. w kwocie 2.173,71 zł + deputat węglowy w kwocie 124,71 zł, od 1 stycznia 2015 r. do 31 stycznia 2015 r. w kwocie 2.173,71 zł + deputat węglowy w kwocie 124,71 zł, od 1 września 2015 r. do 30 września 2015 r. w kwocie 2.209,71 zł + deputat węglowy w kwocie 122,17 zł oraz od 1 listopada 2015 r. do 31 stycznia 2016 r. w kwocie 6.629,13 zł + deputat węglowy w kwocie 366,51 zł, tj. łącznie w kwocie 13.924,36 zł. W uzasadnieniu decyzji organ podał, że świadczenia za ww. okresy pobrane przez wnioskodawcę uznane zostały za pobrane nienależnie, albowiem w wymienionych okresach nie uczęszczał on na zajęcia szkolne –w (...).

Odwołanie od powyższej decyzji złożył wnioskodawca, który wniósł o jej zmianę poprzez orzeczenie, że nie jest zobowiązany do zwrotu świadczeń w kwotach i za okresy wskazane w zaskarżonej decyzji. W uzasadnieniu podał, że każdorazowo dostarczał do ZUS zaświadczenia o kontynuowaniu nauki, a nieobecności na zajęciach, jeśli były – to były pojedyncze. W styczniu 2016 r. w związku z przyjściem na świat dwójki jego dzieci zmuszony był przerwać naukę. Podał, że jest jedynym żywicielem 4-osobowej rodziny i mogło się też zdarzyć, że czasami był nieobecny w szkole

w związku koniecznością sprawowania opieki nad dziećmi. Podniósł nadto, że gdyby rzeczywiście nie uczęszczał na zajęcia w zakwestionowanych przez ZUS okresach, to szkoła nie wystawiałaby mu stosownych zaświadczeń, że jest jej słuchaczem. Zostałby wtedy skreślony z listy studentów, a to się nie stało. Wskazał ponadto, że prawo do renty rodzinnej nie jest uzależnione od frekwencji na zajęciach, lecz przysługuje od chwili podjęcia nauki do jej ukończenia bądź utraty statusu ucznia wskutek skreślenia z listy uczniów. Szkoła z listy uczniów nigdy go nie skreśliła, a w styczniu 2016 r. sam zrezygnował z nauki, o czym poinformował ZUS.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację z uzasadnienia zaskarżonej decyzji. Podał, że z informacji uzyskanej ze szkoły z dnia 7 czerwca 2016 r. wynika, że wnioskodawca był słuchaczem (...) Szkoły (...) od lutego 2014 r. Nie uczęszczał na zajęciach w miesiącach: wrzesień 2014 r., styczeń 2015 r., wrzesień 2015 r. i od listopada 2015 r. do stycznia 2016 r. W 2016 r. nie uzyskał promocji na kolejny semestr i został skreślony z listy słuchaczy ww. uczelni w dniu 1 marca 2016 r. Od tej daty nie kontynuuje nauki. Na podstawie tej informacji ZUS uznał, że wnioskodawca w spornych okresach nie uczęszczał na zajęcia w szkole i nie kontynuował nauki. Zdaniem organu rentowego, wykładnia gramatyczna przepisu art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej prowadzi do wniosku, że decydujący dla uprawnień rentowych jest fakt pobierania nauki, a więc uczestnictwa w procesie dydaktycznym, nabywania wiedzy, uczenia się, a nie jedynie posiadanie statusu ucznia czy studenta. Tylko nauka rozumiana jako zdobywanie wiedzy wymaga zaangażowania czasowego, które nie pozwala uczniowi czy studentowi na podjęcie w tym czasie zatrudnienia.

Sąd ustalił:

Wnioskodawca D. K., ur. (...), jest uprawniony do renty rodzinnej po zmarłym dziadku S. S., który był jego rodziną zastępczą. Od (...) tj. po ukończeniu 18 roku życia, przysługującą mu rentę rodzinną wnioskodawca pobiera osobiście.

W dniu 20 sierpnia 2014 r., po wstrzymaniu przez organ rentowy wypłaty renty rodzinnej z powodu braku aktualnego zaświadczenia szkolnego, wnioskodawca w dniu 1 września 2014 r. przedłożył w ZUS zaświadczenie z (...) Szkoły (...) w L., informujące o tym, że w roku szkolnym 2014/2015 jest słuchaczem/ucznikiem ww. szkoły na kierunku: technik bezpieczeństwa i higieny pracy; nauka trwa 1,5 roku, tj. 3 semestry.

Decyzją z dnia 12 września 2014 r. ZUS wznowił wypłatę renty rodzinnej wnioskodawcy na okres do 31 sierpnia 2015 r.

W dniu 9 stycznia 2015 r. D. K. przedłożył w organie rentowym kolejne zaświadczenie z (...) Szkoły (...) w L. z dnia 18 grudnia 2014 r., informujące o tym, że w roku szkolnym 2014/2015 jest słuchaczem/ucznikiem II semestru ww. szkoły na kierunku: technik bezpieczeństwa i higieny pracy.

W związku z tym, że wnioskodawca nie uzyskał promocji na semestr III, od września 2015 r. zaczął kontynuować naukę ponownie na semestrze II. Z informacji uzyskanych przez ZUS od Sekretarza (...) Szkoły (...) w L. wynikało, że wnioskodawca przez cały okres nauki nie miał przerw i posiadał status ucznia. W zaświadczeniu z dnia 5 sierpnia 2015 r. ww. szkoła potwierdziła, że D. K. w roku szkolnym 2015/2016 jest słuchaczem/ucznikiem II semestru, a przewidywany koniec nauki trwającej III semestry ma nastąpić w czerwcu 2016 r.

Decyzją z dnia 17 sierpnia 2015 r. organ rentowy podjął wypłatę renty rodzinnej od września 2015 r. na okres do 30 czerwca 2016 r.

Decyzją z dnia 19 października 2015 r. ZUS wstrzymał wypłatę renty rodzinnej, zobowiązując wnioskodawcę do przedłożenia do dnia 30 października 2015 r. aktualnego zaświadczenia o kontynuowaniu nauki. Wymagane zaświadczenie ubezpieczony przedłożył w ZUS w dniu 19 października 2015 r., wobec czego organ rentowy decyzją z dnia 28 października 2015 r. wznowił wypłatę na jego rzecz renty rodzinnej.

W dniu 4 stycznia 2016 r. D. K. powiadomił ZUS, że przerwał naukę, w związku z czym wnosi o wstrzymanie wypłaty renty.

Decyzją z dnia 19 stycznia 2016 r. ZUS wstrzymał wypłatę renty rodzinnej na rzecz wnioskodawcy, od dnia 1 lutego 2016 r.

Pismem z dnia 18 stycznia 2016 r. organ rentowy zwrócił się do (...) Szkoły (...) w L. o podanie informacji, w jakim okresie D. K. był uczniem tej szkoły, czy ukończył ją programowo, czy został skreślony z listy uczniów, a w przypadku wystąpienia przerw – o ich wyszczególnienie.

W odpowiedzi ww. szkoła wskazała, że ubezpieczony był jej słuchaczem na kierunku: technik BHP w okresie od lutego 2014 r. do lutego 2016 r. I semestr nauki trwał od lutego 2014 r. do czerwca 2014 r. W trakcie tego semestru wnioskodawca był obecny na zajęciach w każdym miesiącu. Otrzymał promocję na II semestr. II semestr rozpoczął się we wrześniu 2014 r. i trwał do lutego 2015 r. W trakcie trwania II semestru wnioskodawca obecny był na zajęciach w październiku, listopadzie i grudniu 2015 r. Nieobecny był na zajęciach we wrześniu 2014 r., w styczniu i lutym 2015 r. W dniu 17 lutego 2015 r. wnioskodawca podpisał rezygnację do umowy o świadczenie nauki w ww. szkole. Jednocześnie tego samego dnia (17 lutego 2015 r.) zapisał się do (...) Szkoły (...) w L., na kierunek; technik bhp, na II semestr. II semestr rozpoczął się w lutym 2015 r. i trwał do czerwca 2015 r. W trakcie tego semestru D. K. był obecny na zajęciach w każdym miesiącu. W dniu 5 sierpnia 2015 r. ubezpieczony ponownie podpisał rezygnację do umowy i ponownie tego samego dnia zapisał się do ww. szkoły na ten sam kierunek nauki na II semestr. II semestr rozpoczął się we wrześniu 2015 r. i miał trwać do lutego 2016 r. W trakcie trwania tego semestru wnioskodawca był obecny na zajęciach w październiku 2015 r. Nieobecny był na zajęciach we wrześniu 2015 r., w listopadzie i grudniu 2015 r. oraz w styczniu 2016 r. Skreślony z listy słuchaczy został w dniu 1 marca 2016 r.

Zgodnie z postanowieniami Statutu (...) Szkoły (...), rok szkolny rozpoczyna się 1 września każdego roku, a kończy z dniem 31 sierpnia roku następnego; dzieli się na dwa semestry. Słuchacz jest promowany po każdym semestrze (pkt 16). Podstawą klasyfikowania słuchacza są egzaminy semestralne przeprowadzane z poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania (pkt 17). Do egzaminu semestralnego dopuszcza się słuchacza, który uczęszczał na poszczególne obowiązkowe konsultacje, przewidziane w szkolnym planie nauczania, w wymiarze co najmniej 50% czasu przeznaczanego na każde z tych konsultacji oraz uzyskał z wymaganych ćwiczeń i prac kontrolnych oceny uznane za pozytywne w ramach wewnątrzszkolnego nauczania (pkt 18). Słuchacz może powtarzać semestr jeden raz w okresie kształcenia w szkole. W wyjątkowych wypadkach dyrektor szkoły po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej może wyrazić zgodę na powtórzenie semestru po raz drugi w okresie kształcenia w szkole (pkt 28).

/b e z s p o r n e, a nadto dokumenty z akt ubezpieczeniowych ZUS, w tym: zaświadczenia z (...) z dnia: 29.08.2014 r., 18.12.2014 r., 05.08.2015 r., 19.10.2015 r., notatka służbowa z dnia 13.08.2015 r., decyzje ZUS z dnia: 12.09.2014 r., 17.08.2015 r., 19.10.2015 r., 19.01.2016 r., oświadczenie wnioskodawcy z dnia 04.01.2016 r., zaświadczenia z (...) z dnia 03.02.2016 r. i z dnia 07.06.2016 r., Statut (...) Szkoły (...) k. 12-25/

Sąd zważył:

Odwołanie jest częściowo zasadne.

Zgodnie z art. 68 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.jedn.: Dz.U. z 2016 r., poz. 887), dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów (ust. 2).

W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się zgodnie, że przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów, gdyż jedyny warunek to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe (por. wyrok SA w Katowicach z dnia 8 kwietnia 2008 r., III AUa 1524/07, OSA w Katowicach 2009, Nr 1, poz. 7, wyrok SA w Warszawie z dnia 17 marca 2005 r., III AUa 702/04, OSA w Katowicach 2005, Nr 4, poz. 5). Ustalenie „uczęszczania do szkoły” czy „nauki w szkole” nie wymaga również stwierdzenia systematycznej obecności w szkole. Możliwe jest przecież spełnianie obowiązku szkolnego bez uczestnictwa w zajęciach czy w szczególnym trybie nauki dorosłych. Istota działań ucznia sprowadza się wówczas do sprawdzania w trakcie egzaminów wiedzy nabytej w domu albo na zajęciach praktycznych (por. wyrok SA w Lublinie z dnia 14 czerwca 2006 r., III AUa 1467/05, OSA 2007, Nr 9, poz. 16). Za niewystarczające należy uznać jednak samo zapisanie się do szkoły, jeżeli ubezpieczony nie uczestniczy w żadnych zajęciach, nie pisze prac kontrolnych, nie uzyskuje zaliczeń i nie przystępuje do egzaminów, co ostatecznie powoduje skreślenie go z listy studentów. W sytuacji zatem, gdy student nie tylko nie uczęszcza na zajęcia, ale także nie przystępuje do żadnych zaliczeń i egzaminów w sesji, nie można uznać go za osobę pobierającą naukę. Odmienne przy tym należy ocenić przypadek udziału studenta w sesji egzaminacyjnej, ale z negatywnym wynikiem, nieupoważniającym do zaliczenia semestru. Nie można wówczas odmówić studentowi faktycznego realizowania – chociaż z miernym rezultatem – obowiązującego w uczelni programu nauczania (por. wyroki SN: z dnia 5 lipca 2012 r., I UK 65/12, Legalis, z dnia 6 listopada 2012 r., III UK 153/11, niepubl., z dnia 3 lutego 2016 r., I UK 53/15, Legalis nr 1415254). Prawo do renty rodzinnej przysługuje dziecku uczącemu się w szkole także w okresach przerw w nauce, jeżeli nauka jest następnie kontynuowana, niezależnie od tego, czy dziecko formalnie zachowało status ucznia (por. wyrok SN z dnia 24 listopada 2004 r., I UK 3/04, OSNP 2005, Nr 8, poz. 116).

Przenosząc powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy, w ocenie Sądu, nie można zgodzić się z organem rentowym, że renta rodzinna nie przysługuje ubezpieczonemu za wszystkie okresy wskazane w zaskarżonej decyzji, w których wnioskodawca nie uczęszczał do szkoły. Jak wskazano bowiem wyżej, przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności obecności w szkole. Uczeń/student może bowiem spełniać obowiązek szkolny nawet bez obecności na zajęciach. Jego wiedza jest wówczas weryfikowana przykładowo podczas egzaminów, czy przy zastosowaniu innych form sprawdzania wiedzy. Również uzyskanie stosownych zaliczeń przedmiotów czy promocji na kolejny semestr świadczy o pobieraniu/kontynuowaniu nauki przez uprawnionego, nawet jeśli uczeń/student część zajęć w danym semestrze opuścił. Za ukończenie zaś nauki w szkole uważa się uzyskanie przez ucznia/studenta świadectwa ukończenia szkoły/dyplomu bądź innego dokumentu potwierdzającego uzyskanie określonych kwalifikacji/zawodu. Pod pojęciem tym mieści się również sytuacja skreślenia z listy uczniów/studentów, sytuacja nieuzyskania promocji na kolejny rok bez możliwości powtarzania tego roku, a także sytuacja trwałego zaprzestania pobierania nauki w danej szkole.

W rozpoznawanej sprawie ZUS zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu renty rodzinnej za miesiące: wrzesień 2014 r., styczeń 2015 r., wrzesień 2015 r. oraz od listopada 2015 r. do 31 stycznia 2016 r. W ocenie Sądu, zobowiązanie do zwrotu świadczenia za miesiące: wrzesień 2014 r., styczeń 2015 r. i wrzesień 2015 r. nie było słuszne. W tym czasie bowiem wnioskodawca – jak wynika z zaświadczeń (...) Szkoły (...) w L., w tym z ostatniego zaświadczenia z dnia 7 czerwca 2016 r. – kontynuował naukę na II semestrze, mimo że początkowo w dniu 17 lutego 2015 r. podpisał rezygnację z umowy, to jednak następnie tego samego dnia ponownie zapisał się na zajęcia na II semestr i w zajęciach tych uczestniczył. Mimo nieobecności na zajęciach w miesiącu wrześniu 2014 r. oraz styczniu 2015 r. D. K. był obecny w szkole we wszystkich pozostałych miesiącach, tj. w październiku i grudniu 2014 r., a następnie od lutego do czerwca 2015 r. W ocenie Sądu zatem, wskazana wyżej absencja wnioskodawcy w niektórych miesiącach cyklu nauczania nie może skutkować odebraniem mu prawa do renty za te miesiące. Jak wskazano bowiem wyżej, obecność na zajęciach nie jest warunkiem *sina qua non* pojęcia „nauki w szkole”, w szczególności że ubezpieczony w tym czasie nie utracił statusu ucznia, a z uregulowań Statutu (...) Szkoły (...) w L. (zawartych w szczególności w pkt od 16 do 28) wynika nawet, że dopuszczany do egzaminu semestralnego jest słuchacz, który uczęszczał na poszczególne obowiązkowe konsultacje, przewidziane w szkolnym planie nauczania, w wymiarze co najmniej 50% czasu przeznaczanego na każde

z tych zajęć. Nieobecność zatem na części zajęć nie dyskwalifikuje ubezpieczonego jako ucznia ww. szkoły, a na pewno nie można jej uznać za tożsamą z sytuacją zaprzestania nauki w szkole.

Mając to na uwadze, w tym również potwierdzoną przez ww. szkołę okoliczność, że wnioskodawca od lutego do czerwca 2015 r. uczęszczał na wszystkie zajęcia II semestru, stwierdzić należało, iż organ rentowy niesłusznie zobowiązał go do zwrotu renty rodzinnej za miesiące: wrzesień 2014 r. i styczeń 2015 r. Okoliczność zaś, że wnioskodawca nie uzyskał promocji na III semestr i we wrześniu 2015 r. ponownie rozpoczął naukę na II semestrze nie ma przy tym w niniejszej sprawie większego znaczenia. Jak wskazano bowiem wyżej, przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od pozytywnych rezultatów nauki czy niepowtarzania semestrów. Statut szkoły, do której uczęszczał wnioskodawca, przewidywał zaś wprost możliwość jednorazowego powtarzania semestru, a nawet dwukrotnego (w wyjątkowych sytuacjach). Materiał dowodowy zgromadzony w niniejszym postępowaniu wykazał, że naukę na II semestrze D. K. ponownie rozpoczął we wrześniu 2015 r. i aktywnie kontynuował na pewno w miesiącu październiku 2015 r. Dlatego też Sąd uznał, że za te dwa miesiące ubezpieczonemu przysługuje prawo do renty rodzinnej i nie musi on jej zwracać jako świadczenia nienależnie pobranego. Wskazane wyżej wywody na temat traktowania nieobecności wnioskodawcy na niektórych zajęciach, czy w niektórych miesiącach, zdaniem Sądu, są aktualne również w odniesieniu do nieobecności wnioskodawcy na zajęciach we wrześniu 2015 r., kiedy to rozpoczął powtarzanie II semestru. Fakt, że w następnym miesiącu (w październiku 2015 r.) uczestniczył we wszystkich zajęciach ponownie podjętego semestru wyklucza uznanie, że zaprzestał nauki miesiąc wcześniej. Dlatego też, mając powyższe na uwadze, Sąd uznał, że zaskarżona decyzja w zakresie, w jakim zobowiązuje wnioskodawcę do zwrotu renty rodzinnej za miesiące: wrzesień 2014 r., styczeń 2015 r. i wrzesień 2015 r. nie jest słuszna i w tym też zakresie powinna ulec zmianie. Skutkiem tego jest rozstrzygnięcie zawarte w pkt I wyroku, które zapadło na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Inaczej natomiast ocenić należało dalsze nieobecności wnioskodawcy na zajęciach szkolnych, tj. nieobecności od 1 listopada 2015 r. Jak wynika z informacji uzyskanych z (...) Szkoły (...) w L., D. K. nie uczestniczył w zajęciach szkolnych ani w listopadzie 2015 r., ani w grudniu 2015 r., ani w styczniu 2016 r., ani w lutym 2016 r. Ostatecznie zaś w dniu 1 marca 2016 r. został skreślony z listy słuchaczy. W styczniu 2016 r. natomiast poinformował ZUS, że przerwał naukę i wniósł o wstrzymanie wypłaty renty rodzinnej, która wstrzymana została od 1 lutego 2016 r. W ocenie Sądu, ww. nieobecności wnioskodawcy – o charakterze ciągłym, trwające nieprzerwanie od 1 listopada 2015 r. do końca lutego 2016 r., świadczą o tym, że wnioskodawca w tym okresie trwale zaprzestał pobierania nauki i nastąpiło to już od dnia 1 listopada 2015 r., a nie wtedy, kiedy faktycznie poinformował o tym ZUS czy kiedy został ostatecznie skreślony z listy słuchaczy. Powyższe – zdaniem Sądu – uprawniało organ rentowy do orzeczenia o obowiązku zwrotu przez D. K. nienależnie pobranej renty rodzinnej za okresy, kiedy faktycznie stale i trwale zaprzestał nauki, tj. od 1 listopada 2015 r. do 31 stycznia 2016 r. Stwierdzająca to decyzja ZUS jest zatem w tej części prawidłowa i w niniejszym postępowaniu nie było podstaw do jej zmiany. Skutkowało to oddaleniem odwołania wnioskodawcy w części jako niezasadnego, na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c. (pkt II wyroku).